

PROMISSIO OG FOLKEKIRKE

PERSPEKTIVER PÅ GUDSTJENESTEREFORMEN I DEN NORSKE KIRKE

Det teologiske fakultet takker for anledningen til å gi en samlet, kortfattet vurdering ved høringen om gudstjenestereformen i Den norske kirke. I de innsendte høringssvarene har fakultetet gitt sine detaljerte svar til de mange delspørsmålene som er reist. Det har vært nedlagt et stort og betydelig arbeid fra de mange utvalg som de siste årene har arbeidet med reform av kirkens liturgier, fra gudstjeneste via tekstbok til salmebok.

For en luthersk kirke er fornyelse og ”modernisering” av liturgien en permanent og viktig utfordring. I lutherske kirker er liturgiske ordninger og handlinger måter evangeliet forkynnes og kommuniseres inn i en ny tid og en ny kontekst. Derfor vil det i en luthersk kirke alltid være nødvendig å arbeide med liturgiske spørsmål. Det er kirkelig avgjørende at de liturgiske ordningene rommer evangeliet inn i stadig nye kontekster og nye historisk-kulturelle situasjoner.

I sine høringssvar peker fakultetet på at dåpsliturgien, hovedgudstjenesten og salmebokforslaget rommer uheldige tendenser. Det dreier seg bl.a. om en ikke vellykket bruk av skapelsesmotivene i dåpsliturgien, tolkningen av Ordo som en slags kanonisert rekkefølge og en svært forenklet fremstilling av handling som aktivitet i hovedliturgien og en underkommunisering av Kristi korsdød, tydeligst i dåpsliturgien. I svarene til de enkelte høringsspørsmålene på disse og liknende steder har vi presisert bakgrunnen for vår kritikk. Men etter vår mening er det grunn til å ta disse svarene opp i en avsluttende samlet tilbakemelding fordi de ser ut til å gå i en bestemt retning.

Et eksempel kan stå som representativt for mange. I fakultetets svar til spm 132 i dåpsliturgien pekes det på at ”I luthersk dåpsteologi henger troens plass sammen med en forståelse av dåps sakramentet som *promissio*, som Guds løfte. Dette ”eskjatologiske” motivet mangler i forslaget, dermed svekkes også troens karakter av *tillit*”.

Vi er helt på det rene med at det alltid vil være ulike tolkninger av tekster avhengig av hvem som tolker og hvilken kontekst tolkeren er i. Derfor er det klart mulig at andre ville gi et annet svar til spm 132 enn det vi gjør. Likevel trekker vi svaret frem for å peke på at det er denne tendensen, fraværet av *promissio*, vi finner i mange av de spørsmål der vi ytrer oss kritisk. Og dermed vil det være godt grunnlag for å påpeke og diskutere denne tendensen.

Det teologiske fakultet mener at utsagn av typen ”liturgi er lære” ofte har en tendens til å bli misvisende fordi man i liten grad henviser til hva slags type lære som preges av liturgien. Men når det gjelder de kritiske bemerkninger fakultetet har til sentrale sider ved gudstjenestereformen, er situasjonen annerledes. Vi ser en bestemt tendens i de punktene vi er kritiske til og dette er en tendens som svekker Guds tiltale og i stedet gir mer plass til menigheten som handlende subjekt. Tiltalemotivets innhold reduseres når Kristi korsdød nedtones i dåpsliturgien, det mister sin kraft når skapelsens betydning ikke blir godt nok

integrrert og det underbelyses når hovedliturgien vektlegger menighetens handling og i mindre grad mottakelse av tiltalen.

I høringssvarene har vi også på flere steder pekt på tendenser til at menneskelivet fremstilles som mer harmonisk og mindre motsetningsfylt enn det tenkes i klassisk luthersk antropologi. Vi har påpekt at flyttingen av syndsbekjennelse fra innledningen av gudstjenesten til etter prekenen peker i en slik retning, i tillegg til flere andre steder i reformforslagene. For oss er det en sammenheng mellom promissio og Kristi korsdød på den ene siden og spørsmålet om hva mennesket skal frelses fra på den andre siden. Vi synes derfor det er grunn til å spørre om tendensen til å underbelyse promissio og Kristi korsdød og tendensen til å underbelyse menneskets dogmatisk tenkte syndfullhet viser et utfordrende problem i de samlede reformforslagene.

Dette er et synspunkt som selvsagt er grunnleggende forankret i reformatorisk antropologi og soteriologi. I salmeboken finner vi for eksempel slike motiver svært godt balansert og forankret i Svein Ellingsens d pssalme "Fylt av glede over livets under". Men dette perspektivet er også knyttet til en fortolkning av den samtdiskontekst som i dag er viktig at enhver liturgi og ethvert ritual må ta høyde for. Omkring oss erfarer mennesker globalt store kriser, undertrykkelser og marginalisering. Men det finnes også viktige forsoningsprosesser igangsatt for å hele det som er brutt sammen. Dette skjer også i Norge, slik som i forsoningsprosessene knyttet til den samiske befolkningen og andre steder. I alle slike situasjoner vil en underbelysning av menneskets syndighet og samtidig av promissio og dermed korsd dens legende tiltale svekke mulighet for å tale sant inn i slike kontekster.

Modernisering og stedegengjøring av gudstjeneste er både nødvendig og fornyende for en luthersk kirke. De synspunkter vi her har presentert som et samlende perspektiv er i høyeste grad tenkt som en oppmuntring og oppfordring til liturgisk fornyelse og kreativitet. Men utfordringen er å reformere liturgier samtidig som tiltale (promissio)- motivet fastholdes. Dette er utfordringen for enhver gudstjenestereform i en luthersk kirke. "...kirken er forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene blir forvaltet rett. Og til sann enhet i kirken er det nok å være enig om evangeliets lære og om forvaltningen av sakramentene. Men det er ikke nødvendig at det alle steder er ensartede menneskelige overleveringer eller skikker eller seremonier som er fastsatt av mennesker" (CA 7).

I innledningen til hovedgudstjeneste hevdes det at luthersk teologi ikke rommer noen bestemte synspunkter på liturgi og derfor vil en luthersk kirke alltid være ekumenisk i sine gudstjenester. Den ekumeniske tendensen i lutherdommen er utvilsom, men det innebærer ikke at det ikke finnes noe normerende i en luthersk messe. Dette normerende er det kerygmatiske tiltalende: "Om bruken av sakramentene lærer de at sakramentene ikke bare er innstiftet for at de skal være bekjennelsestegn mellom mennesker, men mer for at de skal være tegn og vitnesbyrd om Guds vilje mot oss, fremsatt for å vekke og styrke troen hos dem som bruker dem" (CA13).

De tendenser som Det teologiske fakultet kritiserer sin høringsuttalelse er derfor grunn til å ta alvorlig. Når promissio avsvettes, reduserer det Den norske kirken som folkekirke. Ekklesiologisk tenkt henger det kerygmatiske tiltalemotivet nøye sammen med kirkens åpenhet. De som kommer til kirke og menighet skal erfare at de kommer dit som allerede innfelt i Guds skapelse, og at de der møtes av Han som er større enn dem selv, større i den betydning at det er Gud og ikke mennesker som presterer mest i denne kirkens liturgi.

På denne bakgrunn anmoder Det teologiske fakultet om at kirkens ledelse nå ser på den type tendenser vi her har påpekt i et samlet perspektiv. Høringsprosessen til de enkelte deler av liturgien er blitt relativt fragmentert fordi det først og fremst skal gis enkelt svar til de mange spesifikke spørsmål. Dermed blir samlende tendenser og tolkninger som vi har pekt på ovenfor vanskeligere å få øye på. Vi mener derfor det er grunn for kirkeledelsen til å se mer grundig på helheten i alle delreformene under den synsvinkel vi her har pekt på.

Oslo 15.september 2009

Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo

Trygve Wyller

dekan